

Problematika prodloužení platnosti stanoviska k posouzení vlivů provedení záměru „D3 – Středočeská část“ na životní prostředí z hlediska vlivů na klima

I. Úvod

V únoru 2012 bylo vydáno souhlasné stanovisko (dále jen „Stanovisko EIA“) Ministerstva životního prostředí (MŽP) k posouzení vlivů provedení Záměru „D3 – Středočeská část“ (dále jen Záměr) na životní prostředí (č.j. 1933/ENV/12).¹ Dokumentaci podle zákona č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů záměru na životní prostředí v srpnu 2010 zpracoval PRAGOPROJEKT a. s. (dále jen „Dokumentace EIA“). Posudek podle § 9 zákona č. 100/2001 Sb. (dále jen Posudek EIA) byl zpracován v září 2011. Platnost Stanoviska EIA byla na základě žádosti Ředitelství silnic a dálnic ČR z ledna 2017 prodloužena v červnu 2017 pod č. j. 12846/ENV/17, a to do 1.2.2022 (dále jen Prodloužení platnosti stanoviska). MŽP dospělo k závěru, že nedošlo k podstatným změnám realizace Záměru, podmínek v dotčeném území, k novým znalostem souvisejícím s věcným obsahem dokumentace a vývoji nových technologií využitelných v Záměru. Součástí zmíněné žádosti jsou dokumenty „Srovnávací studie, D3 – Středočeská část“ (PRAGOPROJEKT a. s., únor 2017, dále jen „Srovnávací studie“) a „Dodatek č. 1 Srovnávací studie, D3 – Středočeská část“ (PRAGOPROJEKT a. s., květen 2017). V současnosti MŽP posuzuje opětovnou žádost oznamovatele Záměru (Ředitelství silnic a dálnic ČR) o prodloužení platnosti stanoviska EIA. V textu níže jsou kriticky zhodnoceny dosud dostupné podklady k Záměru z hlediska aktuálně platných požadavků na vyhodnocení jeho vlivů na klima.

II. Legislativa

Podle § 8 odst. 1 zákona č. 100/2001 Sb. v platném znění se dokumentace záměru zpracovává se zohledněním současného stavu poznatků a metod posuzování. Podle § 9a odst. 4 téhož zákona příslušný úřad platnost stanoviska na žádost oznamovatele prodlouží o 5 let, a to i opakovaně, pokud nedošlo ke změnám podmínek v dotčeném území nebo poznatků a metod posuzování, v jejichž důsledku by záměr mohl mít dosud neposouzené významné vlivy na životní prostředí. Nelze-li platnost stanoviska prodloužit z důvodu těchto uvedených změn, které se vztahují pouze k určité části nebo etapě záměru, je podle § 9a odst. 5 taková část nebo etapa předmětem posuzování podle § 4 odst. 1 písm. h).

III. Podklady z procesu EIA

Dokumentace EIA v kapitole C.II.2 (Údaje o stavu životního prostředí v dotčeném území – ovzduší a klima) standardním způsobem popisuje klimatické poměry zájmového území. Kapitola D.I.2 se má věnovat komplexní charakteristice a hodnocení vlivů Záměru na ovzduší a klima, avšak v případě klimatu se pouze omezuje na následující konstatování: *„Stavba nové dálnice nebude mít zásadní vliv na klima ani rozptylové podmínky v oblasti. Zpevnění povrchu ovlivní lokální mikroklima v prostoru bezprostředně u komunikace a mostních objektů, v rámci mezoklimatu nepředstavuje změna povrchu významný zásah do území.“* Přílohy Dokumentace

¹ https://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_MZP325?lang=cs

EIA neobsahují samostatnou studii věnující se vlivům Záměru na klima. Multikriteriální hodnotící zpráva (příloha B.14 Dokumentace EIA) při hodnocení variant Záměru jako jedno z rozhodovacích kritérií použila vlivy na mikroklima. Zohlednila tedy, jak návrh tras jednotlivých variant ovlivní mikroklima dané oblasti, avšak jiné vlivy na klima (např. celkové množství vypouštěných emisí CO₂ ze všech ovlivněných komunikací zjištěné pro každou variantu) se do rozhodování nepromítly. Navzdory velké stručnosti až nedostatečnosti pojetí problematiky v Dokumentaci EIA je zpracovatel Posudku EIA názoru, že „*vlivy záměru na (...) klima jsou pro účely posouzení vlivu záměru na životní prostředí a veřejné zdraví zpracovány v dokumentaci (...) v dostatečném rozsahu.*“

V textu Prodloužení platnosti stanoviska není problematice vlivů Záměru na klima věnována žádná pozornost. Srovnávací studie, z níž Prodloužení platnosti stanoviska vychází, v kapitole C.2 (Změny stavu životního prostředí v dotčeném území – ovzduší a klima) opět uvádí standardní zhodnocení klimatických poměrů. Na str. 17 tohoto dokumentu se pak konstatuje, že „*klimatická charakteristika zájmového území je stále platná.*“

IV. Změny ve stavu poznání a legislativě

Ministerstvo životního prostředí vydalo v říjnu 2017 pod č. j. MZP/2017/710/1985 Metodický výklad k aplikaci vybraných nových pojmů a požadavků zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů a zejména ve znění zákona č. 326/2017 Sb. Konkrétně se tento metodický výklad zabývá pojmy biologická rozmanitost, změna klimatu a dalšími souvislostmi.

V oblasti změn klimatu metodický výklad tento pojem nejdříve definuje a dále uvádí rozsah nově požadovaných údajů:

- údaje o tom, jak je v rámci návrhu provedení záměru řešena jeho energetická náročnost a účinnost, mimo jiné s ohledem na přímé či nepřímé emise skleníkových plynů a opatření ke snižování emisí či zlepšení energetické, provozní či logistické efektivity. Za přímé emise skleníkových plynů se považují i změny ve využívání krajiny. Za nepřímé emise skleníkových plynů se považují mj. emise související se zvýšenou poptávkou po dodávané energii i zvýšení poptávky na cestování a přepravu
- údaje o stavu životního prostředí by měly pro dotčené území obsahovat i údaje o dosavadním výskytu a četnosti klimatických a povětrnostních extrémů a přírodních katastrof a dále údaje o trendu a prognózách dalšího vývoje změny klimatu
- zhodnocení únosného zatížení by mělo obsahovat rovněž zhodnocení environmentálního rizika plynoucího z dosavadních i výhledových změn klimatu ve vztahu k záměru a k popisovanému stavu životního prostředí v dotčeném území. Zejména pak to, jak je či není toto území schopno přizpůsobit se změně klimatu a jaké případné dopady z toho plynou pro posuzovaný záměr

Podle metodického výkladu je třeba popsat a zhodnotit vliv záměru na zmírňování změny klimatu, vliv záměru na přizpůsobení se změně klimatu, ale také zranitelnost záměru samotného vůči dopadům změny klimatu. Provedení záměru a jeho hodnocení z hlediska změny klimatu je třeba řešit ve vztahu k relevantním klimatickým a energetickým cílům. Prakticky všechny tyto údaje požadované metodickým výkladem nejsou v podkladech z řízení EIA obsaženy.

V. Současná praxe

V posledních letech hodnocené dopravní záměry již samostatně posouzení jejich vlivů na klima obsahují.² Rovněž oznámení EIA pro záměr „D3 0301 - 0303 Praha - Václavice, změny v úseku MÚK Jílové - MÚK Hostěradice“³ z října 2019 obsahuje samostatnou přílohu B.10 věnovanou hodnocení vlivů tohoto záměru na klima. V této příloze je nejprve vyhodnocen vztah záměru k cílům a opatřením obsaženým v národních strategických dokumentech, reagujících na změnu klimatu. Následně jsou identifikována možná nebezpečí, související se změnou klimatu, a jejich vztah k předmětnému projektu. Jsou posouzeny vlivy záměru na klimatický systém, a to jak z hlediska produkce emisí skleníkových plynů, tak ve vztahu k lokálním efektům souvisejícím se změnou využití ploch. Dále je hodnocena odolnost a zranitelnost projektu stavby posuzovaného úseku obchvatu vůči rizikům, souvisejícím se změnou klimatu. Příloha tedy odráží strukturu definovanou výše zmíněným metodickým výkladem MŽP, což je výrazný posun oproti zcela nedostatečnému způsobu hodnocení vlivů celé středočeské části D3 na klima (viz bod III). Na druhou stranu odborný posudek dané přílohy B.10 od Dr. Třebického⁴ identifikuje její značné metodické nedostatky a tímto definuje požadavky na kvalitu zpracování hodnocení vlivů záměrů typu nových silničních komunikací na klima. Za tímto účelem je také třeba využít nově vydané pokyny Evropské komise pro posuzování projektů dopravní infrastruktury z hlediska jejich vlivu na problematiku klimatické změny.⁵

VI. Závěr

Rozsah zpracování problematiky vlivů Záměru na klima v podkladech, z nichž vycházelo posouzení vlivů jeho provedení na životní prostředí v letech 2010-2012 i prodloužení platnosti souhlasného stanoviska v roce 2017, je velmi stručný až nedostatečný. V žádném případě neodpovídá současným požadavkům na hodnocení této problematiky ani již běžné praxi v posuzování vlivů provedení jiných záměrů na životní prostředí. Nebyly vyhodnoceny všechny významné vlivy Záměru na klima, a proto nelze předpokládat, že zohledněním nové metodiky by nedošlo k rozporu nových poznatků a metod posuzování se závěry Dokumentace EIA a že se obecně jedná pouze o zlepšení použité metodiky a výpočtových modelů.⁶

Z důvodu výše uvedených skutečností není žádoucí, aby došlo k dalšímu prodloužení platnosti souhlasného stanoviska k posouzení vlivů provedení záměru „D3 – Středočeská část“ na životní prostředí. Je třeba zpracovat nové kvalitní posouzení vlivů tohoto záměru na klima s použitím současného stavu odborných znalostí a metod posuzování.

² Příkladem jsou dokumentace EIA pro záměry „Silniční okruh kolem Prahy, stavba 511, Běchovice – dálnice D1“ (https://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_MZP472) a „I/12 Běchovice – Úvaly“ (https://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_MZP473).

³ https://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_MZP491?lang=cs

⁴ RNDr. Viktor Třebický, Ph. D., Posouzení a doplnění z pohledu mezinárodních a národních klimatických závazků a rámců o předpokládaných emisích skleníkových plynů. CI2, o. p. s., červenec 2020.

⁵ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/23a24b21-16d0-11ec-b4fe-01aa75ed71a1/language-en>

⁶ Takto bylo argumentováno např. v prodloužení platnosti stanoviska k posouzení vlivů provedení záměru „Vestecská spojka v úseku Západní komerční zóna Průhonice – silnice II/603“ na životní prostředí ze dne 6. dubna 2020 (č. j.: MZP/2019/710/9877), str. 15-16.

Ve Spešově, 23.3.2022

RNDr. Alice Dvorská, Ph.D.

Odborná poradkyně a konzultantka v oblasti znečištění životního prostředí

Spešov 210

679 02

IČ: 06521304